

บทคัดย่อ

งานวิจัยด้านโลจิสติกส์สุขภาพที่ผ่านมามีส่วนมากให้ความสำคัญกับกระบวนการโลจิสติกส์ภายในสถานพยาบาล ในขณะที่แผนงานวิจัยนี้ต้องการศึกษาวิเคราะห์กระบวนการโลจิสติกส์ของบริการสุขภาพนอกโรงพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาบริการสุขภาพของสังคมไทยให้มีความทั่วถึงและเป็นธรรมมากกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ แผนงานวิจัยนี้ประกอบด้วย 3 โครงการวิจัยย่อย ได้แก่ 1) การศึกษาเข้าถึงบริการสุขภาพทางด้านภูมิศาสตร์ (กายภาพ) ของผู้ป่วยโรคเบาหวาน 2) ความต้องการด้านการขนส่งของผู้สูงอายุในสังคมไทย และ 3) การศึกษาวิเคราะห์ความต้องการและรูปแบบการให้บริการสุขภาพเคลื่อนที่ โครงการวิจัยย่อยที่หนึ่งใช้จังหวัดเชียงใหม่เป็นพื้นที่กรณีศึกษาสร้างแบบจำลองคณิตศาสตร์เพื่ออธิบายระดับความสามารถในการเข้าถึงบริการสุขภาพ ในขณะที่โครงการวิจัยย่อยที่สองสำรวจรวบรวมข้อมูลพฤติกรรมและความต้องการเดินทางของกลุ่มผู้สูงอายุทั้งพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ซึ่งทำให้ทราบว่าปริมาณการเดินทางของผู้สูงอายุไทยมีค่อนข้างน้อย แต่ค่อนข้างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเดินทางไปพบแพทย์ ปัญหาและอุปสรรคของการเดินทางคือต้องอาศัยเพื่อนร่วมทาง ความจำเป็นในการพึ่งพาคนอื่นเพิ่มสูงขึ้นตามวัยที่มากขึ้น ทำให้ต้นทุนการเดินทางของผู้สูงอายุแพงกว่าคนหนุ่มสาวปกติมากกว่าสองเท่าตัว ผู้สูงอายุมีความต้องการระบบคมนาคมขนส่งที่เป็นมิตร เข้าถึงได้สะดวกและใช้ง่าย สำหรับโครงการวิจัยย่อยที่สามนั้นเป็นการศึกษาบริการสุขภาพของหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ซึ่งมีอยู่ไม่น้อยในประเทศไทย เป็นบริการที่น่าสนใจมาก เพราะว่าเป็นการนำบริการสุขภาพออกไปส่งมอบ (Delivery) ให้กับคนไข้นอกสถานที่ ซึ่งผลการวิเคราะห์ตารางการลงพื้นที่ออกหน่วยของหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ทั้งหลายพบว่ามีความซ้ำซ้อนกันมากในหลายพื้นที่ ในขณะที่บางพื้นที่กลับไม่ได้รับบริการ ซึ่งถ้าหากมีการประสานงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลตารางการออกหน่วยระหว่างกัน ย่อมสามารถลดความสิ้นเปลืองจากการดำเนินงานซ้ำซ้อนในพื้นที่เดียวกัน และเปลี่ยนไปให้บริการกับพื้นที่อื่นเป็นการเพิ่มความทั่วถึงของบริการสุขภาพได้โดยไม่มีต้นทุนเพิ่มขึ้นแต่อย่างใด เมื่อบูรณาการผลการวิจัยจากทั้งสามโครงการย่อยเข้าด้วยกัน สามารถสังเคราะห์ผลออกมาเป็นกรอบแนวคิดสำหรับปรับปรุงการขนส่งและส่งเสริมบริการสุขภาพให้เกิดความทั่วถึงไปทุกพื้นที่ ทุกกลุ่มเป้าหมาย ทุกช่วงเวลา อย่างมีคุณภาพและเป็นธรรมต่อทุกคน ทั้งนี้หากมีผู้รับบริการกลุ่มใด ที่ครอบคลุมไม่ถึงด้วยระบบการให้บริการมาตรฐาน ก็จำเป็นต้องออกแบบระบบเฉพาะขึ้นมาเพื่อรองรับคนกลุ่มดังกล่าว

Abstract

Most health care logistics research paid attention to the logistics process in the hospital whereas this research set is aimed to analyze the logistics process outside the hospital. The research idea should be very useful for improving accessibility, equity and quality of the health care service in Thailand. There are three research projects in this set; namely, 1) Analysis of geographical accessibility to health care services of diabetes patients in Chiang Mai province, 2) Needs of transportation services for the elderly in the Thai ageing society and 3) Study and analysis of the need, characteristics and efficient strategies to deliver mobile medical services. The first project used Chiang Mai province as the case study for developing a mathematical model for explaining the level of physical accessibility to the health care service. The second project collected data on the behavior and travel characteristics of the elderly in upcountry and Bangkok. In brief, we understand that the elderly made fewer trips than general adults. The regular trips are made to visit the doctor. The major travel deterrence is the requirement for companion. The level of dependency increases proportionally to the age which contributes to the high travel cost of about two times higher than adults. The elderly want to have friendlier, physically easy to access and easy to use transportation system. The third project studied the mobile medical service in Thailand which brings the medical service out of the hospital and delivers to the patients. Based on the analysis, it is found that there are unnecessarily repeated services in several areas whereas some areas are not served by any unit. This happened because of the lack of coordination among service providers. The issue may be resolved by coordinating and sharing information so that the mobile medical service is distributed appropriately to cover the areas where they need. The integration of the research results from the three projects can be synthesized to obtain a general framework for improving the accessibility, equity and quality of the transportation and the delivery of the medical service for all areas; all target groups and all times. For patients who are not covered by the standard medical service, the dedicated service has to be designed to take care of them.